

Nr 197.

Av herr **Håstad**, *angående behandlingen i riksdagen av handelspolitiska frågor.*

Riksdagens möjligheter att öva behörigt inflytande på utrikespolitiken ha under tiden efter kriget livligt diskuterats i olika sammanhang och från olika utgångspunkter. Här nedan skall frågan ses blott ur en synpunkt.

Om den utrikespolitiska utvecklingen skulle gå mot den internationella avspänning, som alla hoppas, kan det antagas, att de viktigaste utrikespolitiska frågor, med vilka riksdagen i sin helhet eller dess särskilda utrikesdelegationer, utrikesnämnden och utrikesutskottet, ha att ta befattning, komma att avse handelspolitiken. Mycket tyder på att denna blir förhållandevis viktigare för vårt näringsliv i framtiden, liksom att den kommer att få en bestämd politisk accent därigenom, att allt flera stater centraliserat utrikeshandeln. Vid ingåendet av handelspolitiska överenskommelser torde därför politiska och ekonomiskt-kommersiella synpunkter oundvikligen bli lika väsentliga, åtminstone vid många uppgörelser. Redan därför kan det antas, att den efter kriget inaugurerade praxis, enligt vilka handelsavtal böra i den mån de för godkännande föreläggas riksdagen beredas av utrikesutskottet, skall betraktas som ändamålsenlig.

Därmed uppställer sig frågan, om utrikesnämnden och utrikesutskottet i deras nuvarande form äga en sådan konstruktion, att de erbjuda bästa möjliga garantier för att den inom riksdagen förefintliga speciella sakkunskapen blir i hela den önskade utsträckningen tillvaratagen. Detta spörsmål avser både den förberedande behandling av traktatärenden, som ankommer på utrikesnämnden, och den beredande uppgift, som åligger utrikesutskottet. Härvid är att beakta, att utrikesnämnden-utrikesutskottet består av 32 medlemmar, varav 16 ordinarie ledamöter, medan bevillningsutskottet (d. v. s. det utskott, som tidigare var riksdagens beredningsorgan i fråga om handelstraktaten) f. n. består av inemot ett 50-tal personer, därav 20 ordinarie ledamöter. Det ligger i sakens natur, att partierna när det gäller bevillningsutskottet ha större möjligheter att bereda plats för särskilt handelsakkunniga än när det gäller utrikesutskottet, i vilken riksdagsdelegation partierna ganska självklart och enligt en numera fast tradition i första hand reservera plats för sina ledare. Med hänsyn till handelsavtalsfrågornas politiska accentuering kan det dock inte vara önskligt att draga desamma från riksdagens speciella utrikesdelegation, vartill kommer att bevillningsutskottet ej i utrikesnämndens ställe kan insättas som ett riksdagens organ för rådplägning med regeringen i handelspolitiska ärenden på dessas förbe-

redande stadium. Särskilt för de mindre partierna kan det bereda svårigheter att i utrikesdelegationen få mandat (ordinarie eller suppleanter) utom för den politiska ledningen och annan utrikespolitisk expertis även för handelsakkunniga.

Under sådana förhållanden och vill man bibehålla utrikesnämnden-utrikesutskottet som det centrala utrikespolitiska organet samt därjämte tillföra det så omfattande handelspolitisk sakkunskap som möjligt synes det förtjänt att tagas under omprövning, om inte någon utvidgning av utrikesnämndens-utrikesutskottets numerär vore motiverad. Givetvis kunna invändningar resas mot denna tanke. Ju större utskottet blir, desto mer kan det i avseende på utrikesnämnden befaras, att regeringens meddelsamhet inskränkes och därmed också riksdagens inflytande på utrikespolitikens gestaltning. En utvidgning av antalet ordinarie ledamöter torde under alla förhållanden inte utan starkt tvingande skäl vara att rekommendera. I fråga om suppleanternas antal kan det däremot finnas skäl att överväga en utökning, då det ju inte kan betraktas såsom givet att dessa oavsett antalet alltid behöva inkallas i utrikesnämnden. Å andra sidan skulle partierna genom en utvidgning av suppleanternas antal till lämpligt tal få de önskvärda möjligheterna vid utseendet av sina representanter att tillgodose olika intressen och däribland också handelspolitikens. Särskilt om den i en annan motion i år väckta tanken om arbete på delegationer skulle förverkligas, skulle en utökning av suppleanterna innebära ökade möjligheter att få med den speciella sakkunskapen vid dessa delegationers arbete. Givetvis skulle det dock för utrikesnämndens vanliga sammanträde uppstå vanskligheter att finna och uppställa regler, enligt vilka endast vissa suppleanter skulle inkallas, men dessa vanskligheter kunna knappast hållas för så stora eller oöverkomliga, att de böra få stå i vägen för ett tillgodoseende av det viktiga intresset av rikast differentierade sammansättning av nämnden. (Vad utriksutskottet angår, kan det inte anföras samma skäl att inskränka numerären eller inkallelserna av suppleanter som när det gäller nämndens i regel mera sekretä överläggningar.)

En annan tänkbar utväg vore att inrätta en särskild handelspolitisk delegation, eventuellt alltefter uppgifter fungerande såsom nämnd resp. utskott. Då det kan antagas att denna delegation på de handelspolitiska frågornas förberedande stadium skulle få att syssla även med tekniska detaljfrågor, kunde skäl anföras, att ordförandeskapet i nämnden därvid utövades i konungens ställe av handelsministern eller helst någon av stats- och utrikesministerrarna. Om en handelspolitisk fråga hade en stark politisk betoning, kunde man — för att fullfölja tankegången — tänka sig att den hänskötes antingen till utrikesnämnden eller hellre till utrikes- och handelspolitiknämnderna samfällt; även om vissa medlemmar av de bägge nämnderna vore gemensamma, borde detta inte behöva utgöra något hinder för ett dylikt samarbete. Mot den här skisserade uppspaltningen av utrikespolitiken och handelspoli-

tiken på två skilda organ talar dock, att införandet av en dualism på detta område med all sannolikhet kommer att visa sig dra olägenheter med sig.

Med hänsyn till de handelspolitiska frågornas allt centralare betydelse är det önskligt, att en lösning i angiven riktning efter utredning kunde genomföras såsom grundlagsändring vid 1948 och 1949 års riksdagar.

Jag hemställer därför,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till nästa års riksdag om sådana ändringar eller tillägg i grundlagarna, enligt vilka riksdagens partier få större möjligheter än för närvarande att vid riksdagens behandling av de allt viktigare handelspolitiska frågorna tillföra riksdagens rådpläggande eller beredande organ den speciella handelspolitiska sakkunskapen i kamrarna.

Stockholm den 23 januari 1947.

Elis Håstad.
